

Вознюк О. Ю.,
здобувач вищої освіти IV курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

УКРАЇНА – НАТО: СУЧАСНІ ВІДНОСИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Україна є однією з країн, чії відносини з НАТО мають особливий стратегічний характер у сучасному світі. З моменту здобуття незалежності у 1991 році Україна демонструвала прагнення до співпраці з євроатлантичними структурами, поступово формуючи нову архітектуру своєї безпеки. Україна та НАТО мають довгу історію співпраці, яка почалася після розпаду СРСР [1]. За цей час Україна активно співпрацювала з НАТО у багатьох сферах, включаючи миротворчі місії, військові реформи та боротьбу з тероризмом. Важливим етапом у формуванні зазначених відносин було підписання 9 липня 1997 року в Мадриді «Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору» [2]. Зазначений документ і донині є визначальним документом щодо пріоритетів та зобов'язань України та НАТО щодо «стабільності й спільних демократичних цінностей у Центральній-Східній Європі, а також законодавчим підґрунтям консультацій між НАТО й Україною з питань євроатлантичної безпеки та запобігання конфліктів, урегулювання криз, підтримки миру, гуманітарних операцій», тощо. Відповідно до індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО, в 1998–2000 роках представників українських збройних сил було залучено до участі в понад 360 заходах, серед яких і 38 військових навчань у рамках програм «Партнерство заради миру», «Щит миру», «Sea Breeze», «Козацький степ-2000» та інших [3].

Україна почала співпрацювати з НАТО у 1991 році, вступивши до Ради євроатлантичного партнерства. А в 1994 році Україна стала першою пострадянською країною, яка приєдналася до програми «Партнерство заради миру». Ця програма заклала основу для поглиблення політичного діалогу та військово-технічного співробітництва між сторонами.

2002 року Україна офіційно проголосила мету – інтеграцію до НАТО, що було закріплено в Стратегії національної безпеки. У 2008 році на Бухарестському саміті Альянс визнав, що Україна в майбутньому може стати членом НАТО, але конкретний План дій щодо членства так і не було надано. 3 квітня 2008 року в Бухаресті на засіданні Північноатлантичної ради НАТО на рівні глав держав та урядів було підписано Декларацію Бухарестського саміту.

Варто погодитися з висновком, якого дійшли науковці вивчаючи відносини Україна – НАТО, зауваживши на тому, що вони розвиваються як практична співпраця й політичний діалог. Свідченням співпраці є Річні національні програми підписані з 2009 року й двосторонні контакти та консультації на різних рівнях, які забезпечують політичний діалог [4]. Проте політичні зміни в Україні та агресивна політика Росії значно ускладнили цей процес.

Після 2014 року, коли Росія здійснила анексію Криму та розпочала війну на Донбасі, відносини України з НАТО перейшли на якісно новий рівень. Україна отримала статус країни-партнера з розширеними можливостями, що дозволило підвищити рівень оперативної сумісності Збройних Сил України із силами НАТО. Сучасні відносини між Україною та НАТО активізувалися після російсько-української війни, яка розпочалася у 2014 році. НАТО підтримувала Україну різними способами, включаючи військову та фінансову допомогу [5].

Після 2014 року відносини з НАТО стали важливою складовою забезпечення суверенітету та територіальної цілісності країни. Альянс, зі свого боку, сприймає Україну як ключового партнера у зміцненні стабільності та безпеки в Європі. Свідченням зазначеного є думка О. Нестерцової-Собакар, щодо того, що Україна перебуває на шляху реформування збройних сил, і, маючи достатній потенціал, не маючи достатнього досвіду, нарощуючи військовий потенціал, бере участь у навчаннях з представниками найпотужнішого альянсу – НАТО [6]. Перспективи відносин між Україною та НАТО включають можливе членство України в НАТО, що потребує виконання певних вимог та реформ. Це може забезпечити Україні додатковий рівень захисту та підтримки в боротьбі з внутрішніми та зовнішніми загрозами. Серед основних напрямів співпраці можемо виокремити такі:

1. Реформа оборонного сектору – Україна активно впроваджує стандарти НАТО, зокрема у сфері військового управління, логістики, стратегічного планування.
2. Спільні військові навчання – щорічні навчання, такі як «Sea Breeze» і «Rapid Trident», сприяють підвищенню боєздатності української армії.

3. Допомога у протистоянні агресії – НАТО надає Україні консультації, обладнання, а також підтримує українських військових через Трастові фонди.

4. Кібербезпека – співпраця у сфері захисту від кіберзагроз є одним із ключових напрямів у сучасних умовах.

Законодавчо закріпивши курс на членство в НАТО у 2019 році, Україна підтвердила свою стратегічну мету. Однак перспективи інтеграції залежать як від ключових факторів так і від викликів серед яких:

1. Внутрішні реформи – Україна повинна завершити реформування сектору безпеки та оборони, забезпечити демократичний цивільний контроль над збройними силами.

2. Консенсус серед країн-членів НАТО – для отримання Плану дій щодо членства потрібна згода 31 держави-члена Альянсу, що ускладняється через позицію окремих країн.

3. Геополітичні виклики – агресія росії залишається основною перепорою на шляху до членства, оскільки деякі держави НАТО побоюються ескалації конфлікту.

4. Протидія дезінформації – росія активно використовує інформаційні атаки, намагаючись дискредитувати ідею євроатлантичної інтеграції в українському суспільстві.

5. Економічна стабільність – для досягнення стандартів НАТО Україні необхідно суттєво підвищити рівень фінансування оборонного сектору.

6. Єдність суспільства – хоча більшість українців підтримує вступ до НАТО, важливо забезпечити широку просвітницьку роботу серед населення.

Україна залишається важливим партнером НАТО, її інтеграція до Альянсу є питанням не лише національної безпеки, а й стабільності в усьому євроатлантичному просторі. Подальший розвиток співпраці залежить від успіху реформ в Україні, а також від політичної волі країн-членів НАТО. У сучасних умовах ця співпраця має ключове значення для захисту демократичних цінностей і протидії агресивним викликам XXI століття. Окреслені питання будуть висвітлені у наступних публікаціях

Література:

1. «Відносини з Україною». URL: NATO - Топіс: Відносини з Україною (Дата звернення 08.10.2024).

2. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору [Електронний ресурс]: URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_002 (Дата звернення 08.10.2024).

3. Участь Збройних сил України у програмі «Партнерство заради миру» // І. – Вип.77. URL:

https://www.ji.lviv.ua/n77texts/Uchast_zbrojnyh_syl_Ukrainy.htm (дата звернення 09.10.2024).

4. Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991–2019 рр.: історичний аспект. Український історичний журнал. 2020. Вип. 1. С. 126–142. URL: http://uhj.history.org.ua/_2020_1_10 (дата звернення 09.10.2024).

5. Шишкін І., Воронова О., Дацьо Т. (2023). Міжнародні відносини Україна – НАТО: сучасний стан і шляхи розвитку. *Journal of Innovations and Sustainability*. 7 (3). 02. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/55656/1/198-Article%20Text-331-1-10-20231031.pdf?form=MG0AV3> (дата звернення 09.10.2024).

6. Нестерцова-Собакарь О. Поглиблення відносин стратегічного партнерства з організацією Північноатлантичного договору (НАТО) як пріоритетний напрямок захисту національних інтересів у сфері зовнішньополітичної діяльності. Наукові заходи Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету. 2022. С. 318–320.